

Suess Ede-émlékérem alapítása.

A bécsi földtani társulat 1914 május 15-én kelt határozatával emlékéremet alapított **Suess Ede** emlékezetére. Az érem egyik oldala **Suess** képmását és nevét mutatja, másik oldalán pedig félig ülő helyzetű s a földgömbre tekintő férfi van. Az emlékéremet ezüst kivitelben olyan szakemberek kapják, akik a földtan terén kiváló munkákat alkottak. A kitüntetésben a választmány ajánlatára bel- és külföldi szakemberek egyaránt részesülhetnek rendszerint két évenként, de semmiesetre sem többször mint egyszer évenként. Az emlékérmén a kitüntetettnek nevét és az adományozás évét is feltüntetik. Bronz kivitelben, kizárólag csak **Suess** képmásával ellátott alakban, az emlékéremet a társulat pénztárosánál vásárolni is lehet.

D) TÁRSULATI ÜGYEK.

A) Szakülések.

III. szakülés 1918 március 20-án.

Elnök: dr. SZONTAGH TAMÁS m. k. udvari tanácsos.

1. Idősb LÓCZY LAJOS: A Szent Anna-tó vulkáni kráter címen a Szent Anna-tó, a Csomád- és a Büdöshegy vulkanizmusáról szolt. Rámutat arra, hogy erről a vulkánológiailag rendkívül érdekes és megismerésével a Hargitta andezit-vulkánjaira is nagyfontosságú hegycsoportról felette hézagos és rendszernélküliek a meglévő irodalmi adatok.

Egy évszázadnál hosszabb idő óta látogatták derék természetvizsgálók, köztük nagynevű geológusok, ú. m. AMI BOUÉ (1833), GRIMM J. (1837), ANDRÉE (1853), ORBÁN BALÁZS (1869), HERBICH T. (1878), HAUER és STACHE (1863), KOCH ANTAL (1900) a vidéket. Azonban valamennyi megfigyelő csaknem ugyanazt az utat követte: Tusnádfürdőtől a Büdösfürdőig (most Bálványosfürdő), vagy Kézdi vásárhelytől Tusnádfürdőre a bikszádi utat.¹ Érthető ebből, hogy a vidék szembeötlő szépségei, a vulkáni kőzetek kőzettani jellege és különbözőségei megvilágítást nyertek ugyan, azonban a vulkánológiai felépítés, a kitóduló lávatömegek elhelyezkedése a kiszórt horzsolókö, la pilli, a kenyérdurcás lövedékbombák elhelyezkedéséről és körviszonyairól felvilágosítást hasztalanul keresünk a leírásokban. Előadó hangsúlyozza, hogy a Szent Anna-tó körüli vulkáni hegycsoport tüzetes vizsgálata sürgős feladatként áll a magyar geológusok előtt. Felsorolja azokat a pontokat, melyekre mindenképp bizonyosságot kell szerezni. A Szent Anna-tó és a Mohos-tó explóziós kráternek látszik, melyből ferdén dél, illetőleg délkelet felé explodált a magasba a kiszórt hamú és la pilli. Bükszád felé, valamint a Büdös felé nagyon alacsony a két kráter pereme és a Bükszádnak leereszkedő lejtőn

¹ Nagyon értékes hidrográfiai tanulmány a Szent-Anna tóról GELEI JÓZSEF-től, a Földrajzi Közleményekben jelent meg, a XXXVII. (1909) kötet 177–201. oldalain.

vestagon fekszik a horzsolóköves vulkáni hamu. Tusnádfürdő közelében a küllős árkok, — valóságos barrankók — nyílásában vannak a kenyérdurcás lövedékek, az Eoli (lipari) szigetek vulcanói bombáinak hasonmásai. Az Olt tusnádi szorosa a szentannatói vulkán csoportot elég élesen elválasztja a jobbparti Hargitta amfibol-piroxénandezit konglomerátjaitól. Morfológiailag és mint afféle erősen tagolt kúpos legyescsoport élesen elüt a Csomád, Táca, Vártető. Bálványos, Büdös csoportja a széleshátú szelid tetős Hargittától.

BUDAI JÓZSEF (1881), PÁLFY MÓR (1899) és KOCH ANTAL (1900) tanulmányozták a Hargitta és Szt. Anna-tó andezitjeit. E tanulmányok a Szent Anna-tó és a Nagy-Morgó kőzetét sokkal savasabb kőzetnek ismerték fel a Hargitta andezitjénél. A Hargittában az amfibol és a piroxénandezit, a Szent Anna-tó csoportjába és a Nagy-Morgón biotitandezit nagy kovásv tartalommal uralkodik. A Nagy-Morgó az Olt jobbján, a málnás — baróthi út mellett az ő savas andezitjével szemmeláthatólag mint fiatalabb kitérés ül a kárpáti homokkővön; a szentannatavi kupok alatt is köröskörül Lázárfalva, Feltorja, Bálványos, Büdösfürdő és Bükszádnál kárpáti homokkő terül el. 1914-ben Kézdivásárhely felett a Szemmosófürdőig löszszerű terraszfalakban horzsolókőcafatokból álló vékony réteget találtam és a kézdivásárhelyi terraszt is vulkáni anyagból állónak láttam. Ösztökélésemre BÁNYAI JÁNOS, jelenleg abrudbányai polg. isk. igazgató, Kézdivásárhely vidékének geológiai viszonyait vizsgálta és a Földtani Közlöny 1917. évi folyamában még tüzetesebb adatokat közölt a pliocénban vagy pleisztocénben (?) lévő horzsa-kő-lapilli telepekről.

A Büdösbarlang, a futásfalvi Pokolvölgy (PAPP KÁROLY, Földt. Közlöny 1912. évfolyam) poszt vulkáni tüneményei, az Olt-terraszok sajátosságos rendellenességei a tusnádi szorosban, az Olt hosszanti profilvonalának ottani megtörött volta előadó fölfogása szerint mind arra utalnak, hogy a Szent Anna-tó körül nagyon fiatalkorú, volcano-típusú monogén vulkáni csoport van. Ilyen fiatalkorú kitéréseket sejt ő a marosfői Geréces tetőn, valamint Borszék és Maroshévíz között az Opsina hágón is.

Ezeknek a kérdéseknek eldöntése a legszebb feladatokhoz tartozik azok között, amelyek a magyar geológusok előtt olyan nagy számmal vannak.

H o z z á s z ó l á s. PAPP KÁROLY dr. főtitkár az elhangzott előadáshoz a következőket mondja :

A Szent Anna-tó üstszerű mélyedése a köröskörül vevő csomáli gerincen mintegy 1½ km átmérőjű kráterperemet mutat 1100—1300 m t. f. m. között fekvő gyűrűvel, tehát maga a tavacska 950 m fekvésével 200 métert meghaladó mélyedés fenekén van. Kőzete biotitos amfibolos andezit, míg tufája 2—3 km-rel odébb települ a kárpáti homokkőre. Az ÉK felé fekvő Mohos-tó ugyancsak egy másik vulkáni kráterül tekinthető, amely nem oly típusos, de olyanféle viszonyt mutat, mint a száraz Valle di Ariccia a Lago di Nemi tó mellett az Albanói hegységben.

A legújabb vulkánológiai művek az Albanói hegység összes bazaltos vulkánjait a primitív vulkánok közé sorozzák, tehát a vulkánembriók közé, amelyek t. i. egyetlen explozió termékei, s épen ezért megtartották gyönyörű maaszzerű formájukat. Ezen az alapon a Szent Anna-

tavat s a mellette levő Mohos-tetői lápos mélyedést a primitív vulkánok legszebb példái gyanánt tekinthetjük.

SZONTAGH TAMÁS elnök örömeinek ad kifejezést, hogy az 1913. évi olaszországi vulkánológiai tanulmány tanúságaiából a magyar geológusok oly szép eredményeket produkáltak, mint amiket a mai estén hallottunk.

2. TREITZ PÉTER «A kőzetek elbomlása és elmállása» címen a következőket adja elő:

A kőzetek elváltozása és felbontása a természetben két különböző és egymástól eltérő folyamat hatása alatt történik. Bár a bontást megindító és végrehajtó tényező mindenkor a víz, de ennek a víznek sótartalma, hőfoka, sav és gáztartalma minőség és mennyiség tekintetében nagyon különbözik egymástól. Bizonyos közös vonásokkal, kémiai hasonlóságokkal bíró bontó vizek hasonló vagy azonos terményeket hoznak létre. E termények kémiai szerkezet és egyéb fizikai tulajdonságok révén két csoportba foglalhatók. Egyik csoportba tartoznak a kőzetek elbomlásának terményei, a földes állományú kőzetek; a másik csoportba tartoznak az elmállásnak terményei, vagyis a termőtalajok, az altalajok féleségei és a szorosabb értelemben vett földek. Az elmondottak igazolására szolgál a fő ható tényezőnek, a víznek a vizsgálata, kémiai szerkezetének megállapítása az elbontás folyamatainak a legkülönbözőbb fázisaiban, továbbá a kőzet felbontásából kialakuló földes állományú anyagoknak a tanulmányozása. A természetben körforgást végző víz mindig sós, sokféle sókeverékeknek oldata. Az esővíz, a hólé maga is sós, mert a tenger sóinak részei foglaltatnak benne már akkor, amidőn felhőkké tömörül a légkör magas régióiban. Sótartalma útközben csak növekszik azáltal, hogy a levegőből porszemcséket vesz fel s ezeket részben fel is oldja. A föld szilárd kérgében mozgó víznek sótartalma még inkább szaporodik, annál jobban, minél mélyebbre kerül a felszín alá. A mélyebb rétegekben a sókon kívül még gázok és savas gőzök is préselődnek a vízbe bele, melyeknek hőmérséke a mélységgel arányosan emelkedik. A forró savasgőzök és gázok posztvulkánikus működésének a terményei. A vulkánikus utóhatások forró gőzök és gázok kiömlésében jelentkeznek. A tűzhányó kialvását követő időszakban háromféle jelenségeket észlelünk. Az első időszakban pneumatolitikus gázexhalációk következnek, közvetlenül a vulkáni működés után; második időszak a termális folyamat, melynek a hévvizek köszönik létüket. harmadik időszak a hideg gázexhalációk kora melynek hatása a savanyúvízes forrásokban mutatkozik. A kőzetek elbomlását a pneumatolitikus folyamatok indítják meg s a két utóbbi időszakon keresztül az elváltozási folyamatok folytonosan érvényben maradnak. A kőzetalkotó ásványok kémiai tekintetben vagy kovasavas ásványok, vagy kovasavat nem tartalmazó egyéb vegyületek. A kőzet elbomlása szempontjából legfontosabbak a kovasavas ásványok. Vannak nehezen bomló alumíniumszilikátok, a földpátok. Továbbá sósavban oldható kovasavas ásványok; és végül magnéziaszilikátok. A kovasavas ásványok elbomlásának módjára nézve két nézet van. A vizsgálók egyik csoportja a kőzetek elbom-

lását hydroлитikus feloszlásnak mondja; egy másik csoport az elbomlást oldódás nélküli részleges elváltozásnak tartja. Az előadó részletesen ismerteti a kétféle magyarázat alapelveit, valamint a kovasavas ásványok elbomlási folyamatait, s arra az eredményre jut, hogy:

1. A földpátok elbomlása, a kaolinizáció folyamata már a pneumatolytikus hatások idejében megindult, s a későbbi időszakokban befejeződött. A kaolinizáció folyamatának kezdete nyilvánvalóan a fluor-sav exhalációkkal esik össze. 2. A sósavban oldható kovasavas alumínium-ásványok bomlási terményei úgynevezett allofán agyagok, úgy kémiai összetétel szempontjából, mint származás módjára nézve szemben állanak a földpát-maradékokkal. A földpátok bomlási terményének összetétele csak kevésbé ingadozik, valamennyinek vegyülési aránya állandó és a föld mélyebb rétegeiben végbement részleges felbontás és kilúgozás eredményei; csak kénsavban oldhatók. Az allofán agyagok vegyi összetétele határozatlan, minden egyes terményben másféle az alkotó részek aránya. De származásuk is különböző, egy részük teljes feloldódás után válik ki az anyalugból, más részük ellenben kolloidális áldatok koagulációja révén alakult. Kémiai viselkedésükre jellemző, hogy 21-12% sósavban oldhatók és sóldatokkal összerázva bázisaik kicserélődnek. Az allofán agyagokat a kutatók egy kisebb csoportja zeolithokkal azonos összetételű valódi kémiai vegyületeknek tartja, míg mások kolloidgeleknek abszorpcios vegyületeinek mondják. A magnéziumszilikátoknak bomlási terményei nagyrészt allofán agyagok. Kaolin csak igen ritkán alakul belőlük tudniillik akkor, ha elég földpát volt az elbomlott kőzetben, s a magnéziumszilikátok bomlási terményei az átalakulás időszakában a kőzetből kioldódtak. A magnéziumszilikátok jellegzetes bomlási terménye a kalloföld. Ezután az előadó egyes hazai kaolintelepek szerkezetét és alakulási módjait ismerteti. Az elmállás folyamatai mindig a föld felszínéhez közel mennek végbe a mindenkori növényi takaró hathatós közreműködésével. Az elmállás a fő ható tényezője, a talajnedvesség mindig sok szerves vegyületet tartalmaz, ezenkívül az elmállás folyamatában az oxigén főszerepet játszik, míg a kőzetek elbomlása alkalmával a bomló ásványokhoz oxigén sohase juthat le. A bomlási folyamatok hatása a kőzetben a föld szilárd kérgének legmélyebb rétegeiben jut érvényre, illetve innen kezdődve terjed fölfelé és a föld felszínét nem éri el minden esetben. A kőzetek elmállása ezzel szemben a föld szilárd kérgének felszínén történik és nem terjed le mélyebbre, mint amilyen mélyre a légkör oxigénje lehatolhat. A legfőbb különbség azonban a kilúgozás módjában rejlik. A bomló kőzetekből az alkálszilikátok nagy részben, vagy teljesen kilúgoztatnak. Az elmálló kőzetben ellenben az alkálszilikátok bentmaradnak; az elmállott kőzetnek alkálszilikát tartalmától függ az illető mállási terménynek kémiai értelemben vett termékenységége. Nagyon nedves klímájú helyeken a kilúgozás hatása csak annyiban jelentkezik, hogy a felső szintből az alkálszilikátok a 20—30 cm mélyen kezdődő akkumulációs szintbe mosatnak le. Az elbomlott kőzetnek kaolinizált részéből egy vagy több száz méter mély rétegben vannak kilúgozva a bomlás alkalmával felszabaduló alkálszilikátok.

Felszínes vizsgálat közben is mutatkozik egy feltűnő különbség; nevezetesen az elbomlott kőzetből a vas kilúgozódik az alkaliszilikátokkal együtt, ami még benne maradt, az oxidul alakban foglaltatik bent. Az elálló kőzetben ellenben mindig több vas van, mint az eredeti kőzetben és a vas oxid alakjában kötődik le a mállási terményben.

A föld felszínét fedő mállási termény a felette uralkodó klimához igazodik, annak a jellegéhez idomul; a kőzetekben lévő elbomlott részek minősége mindig a bomló kőzet petrográfiai összetételével van összhangban. A bomlási termény összetételét a klíma semmiféle tekintetben sem tudja befolyásolni.

A felsorolt tények okadatolttá teszik a kétféle folyamat különválasztását, s a bomlásnak és mállásnak valamint termékeinek megfelelő különnevekkel való megjelölését.

3. Dr. VADÁSZ ELEMÉR «A magyarországi miocén néhány érdekes kővületeiről» szólva, mindenekelőtt bemutat két érdekes *Gastrochaena dubia*-példányt, melyek Budapest-rákosról, illetve Dévény-ujfaluból finom mészszipos felsőmediterrán rétegekből kerültek ki. Mindkét példány a kagyló fúrt üregét kitöltő anyagnak felel meg, tehát alalakú ságot képvisel, de a lágy anyagú szifó alakját is visszatükrözteti. Az egyik példányon a kettéosztott szifó észlelhető, míg a másikon ezenkívül még az erős gyűrűs izmok alakja is jól látszik.

Bemutatja továbbá az aleyonariák csoportjába tartozó *Graphularia*-nem képviselőit, melyek felsőmediterrán homokos fáciesből Szobróól, Mátraverebélyről és Kishajmásról kerültek elő. Az eddigi kisebb-nagyobb töredékek legalább három formára utalnak, melyeket az eddig ismert alakokkal részben eltérő keresztmetszetük, részben töredékes voltuk miatt fajilag nem azonosíthat.

Végül ismerteti a kacslábú rákok közé tartozó *Pyrgoma multicosatum* hazai előfordulási viszonyait, különösen hangsúlyozva azt az életmódbeli függő viszonyt (epizoa), melyben ezek valamennyi hazai eddig ismert előfordulási helyen a heliastræa-féle korallokkal állandóan észlelhetők. A pyrgomák eddig a magyar miocénből ismeretlenek voltak, előadó megtehetősen sok példányban gyűjtötte az említett fajt a hunyadmegyei Ribicén, a nógrádmegyei Mátraverebélyen és a sopronmegyei Rákoson mindenütt a lajta-mész kő fáciesből.

IV. szakkülés 1918. április 10-én.

Elnök: Dr. SCHAFARZIK FERENC műegyetemi tanár, tiszteletbeli tag.

1. Idősb LÓCZY LAJOS dr.: «Általános megjegyzések a m. k. Földtani Intézet 1917. évi szerbiai tanulmányaihoz» címen bemutatja a szerkesztés alatt levő nyugatszerbiai 1:200,000 mértékű átnézetes földtani térkép 9 lapját.

Délmagyarország Zimony—Pancsova vidékétől Montenegro-, Novi-

pazar- és a Rigómezőig terjed az ezeken ábrázolt terület, nyugat-keleti irányban pedig a Drina mellékétől a Morava völgyéig.

Előadó rámutat, hogy ezen a területen a keletboszniai, sőt szávajobbparti horvátországi hegyvidékek képződményei délkeleti csapással uralkodnak. A Morava mentén ellenben a Rhodope tömeg ősből kristályos palái ritkulnak északra nyugat felé Aranyelovácig.

Nyugati Szerbiában paleozós palák (fillites agyagpala, fedőpala, grafitos pala, szericites kvarcbreccsiák, kvarcitos, homokkövek) chaotikus szekunder ráncolással, azonban egészben véve szelid boltozatokban települve adják a legősibb képződményt. Ennek déli ága Užice és Kosjerici között 40 km, északi keskenyeb vonulata pedig Korupany és a Cer, planina között 26 km szélességű a csapásirányára keresztben mérve. Délről a Zlatibor hegység széles szerpentin-diabász-gabbro vonulata kíséri a paleozoikumot; ilyen ofitos vonulat választja el a Bukovina gerincen Kosjerici és Valjevo között is a paleozós palákat és a belőlük folytonosságban kifejlődő permii vereshomokkő, werfeni rétegek és guttensteini mészkövön át emelkedő felső triász-kori nagy kiterjedésű és tetemes vastagsággal szintes telepedésű krasztos mészkő-femszikot.

Még nincs egészen megvilágított helyzete a jurakori (?) tuffit rétegeknek. A felsőkréta transzgradáló rétegei azonban a szerpentin-tömegekhez vannak többnyire hozzákötve. A Drinán végig tutajozva és a Vardište Užice Derventa vidékén tett kirándulások felette tanulságosak voltak.

A nagy kiterjedésű fátlan tönkfelületek, ezeken a harmadkori több helyen lignites medencék, a paleozós palák között szirtszerű vonulatokban fellépő fehér mészkövek és a sötét bitumenes bellerofonos mészkövek fölöttébb tanulságosak és mert elég bőséges fossziliák kerültek elő belőlük, nagyon eredményessé tették nyugatszerbiai utazásainkat. A bányák vizsgálata is bő tapasztalatokat nyújtott.

ÉN TIMKO IMRE és fiam ifj. LÓCZY LAJOS időközi társaságában jártam be Nyugat-Szerbiát; a Morava-mellék részek megismertetését dr. SZONTAGH TAMÁS, dr. JERELIUS ERIK, TIMKO IMRE és ZSIGMONDY ÁRPÁD buzgalmának köszönjük. Délen Montenegro, Pievje és Novipazar körül dr. KORMOS TIVADAR és dr. VADÁSZ M. ELEMÉR dolgoztak.

A báró NOPCSA FERENC-től adott szellemes csoportosítás szerint a Partvidék, a Cukali területe, az észak albániai tábla a Merdita és a Durmitor, mint morfológiai egységek figyelmet érdemelnek. Tektonikájukban azonban az előadó nem igen tudja elképzelni azt a nagyobb mértékű, távolról jött takaró rátolódást, amelyet NOPCSA báró tartalmaz tanulmányaiiban kifejtett. Inkább csak a kisebb mértékű vízszintes, pikkelyes egymásba tolódottság látszik itt uralkodni. A tenger mellékén és a pannoniai medence szélein azonban fiatalokú miocén-pliocén ráncolatokat, a nagyszélességű belső vonulatokban kréta, sőt triász előtti gyűrődést, helyi áttolódott triásztáblákkal, lehet találni.

2. KORMOS TIVADAR dr: Kelet-Montenegro és a novibazári Szandzsák geológiai viszonyairól vetített képekkel tart előadást.

SCHAFARZIK FERENC dr. elnök köszönetet mondva előadónak érdekes fejtegetéséért, megjegyzi, hogy ha a Gušur moréna és a Vusia morénája 980 m t. sz. f. magasság körüliek, akkor a környező hegység 1900 m átlagos magassága mellett a hóhatár 1470 m körül volna kereshető, amely alacsony mérték talán e vidék nagyobb évi csapadékmennyisége által magyarázható meg.

V. s z a k ü l é s 1918 máj us 8-án.

Elnök: dr. SZONTAGH TAMÁS m. k. udvari tanácsos.

1. BÁRÓ NOPCSA FERENC dr.: A modern paleontológia kutatási rendszere, a dinosaurusokkal kapcsolatban. (Előadása megjelent a Természet-tudományi Közlöny Pótfüzeteinek 1917 dec. számában 44. ábrával.)

2. Dr. SCHRÉTER ZOLTÁN előadást tart «a sa j ó v ö l g y i b a r n a s z é n t e l e p e k r ő l». A sa j ó v ö l g y i széntelepek a borsodi Bükk-hegység és az aba ujtornai—gömöri mészkőfennsík közé eső fiatal harmadkori medencében fekszenek. Közelebbről azonban csak a percesi, sa j ó k a z i n c z i és sa j ó s z e n t p é t e r i szénvidékekkel foglalkozik. Ismerteti először a s z é n m e d e n c e s t r a t i g r á f i á j á t, amely szerinte a következő:

1. A legrégebb képződmény a felsőeocén mészkő, amely a Bükk-hegység északi szegélyén keskeny sávban található. 2. Az alsóoligocén kiscelli agyag, amelyet néhány fúrásban nagyobb vastagságban konstatáltak a széntelepek rétegcsoport alatt. 3. Felsőoligocén agyagos-homokos rétegcsoport, bizonytalan határokkal. 4. Alsómiocén akvitaniai-burdigaleni emelet. Ez uralkodólag szürke agyagból és alárendeltebben homokból álló tengeri képződmény, amelybe 3—5 szénréteg telepszik, amelyek közül rendszeren három, de néha csak kettő érdemes fejtésre. A széntelepek megfelelnek egy-egy édesvízi periodusnak. 5. Riolittufa fehér, porhanyó kőzet, amelyben a biotit és kvarc többnyire jól látható. 6. Piroxen andezittufa, breccia és konglomerátum, amely a lapos tetőkön ma is nagy kiterjedésű. 7. Pliocén kavics. Ez valamennyi képződmény fölött ma erősen megszagattott takaró alakjában fekszik. Ez szárazföldi képződmény. 8. Alacsonyabban, a Sajó, Boldva és azok nagyobb mellékvölgyei mentén pleisztocénkori kavicsterrasszok észlelhetők. 9. A holocén a Sajó és Boldva folyók széles alluviális völgyében ártéri üledékekkel és mocsári talajjal van képviselve. A nagyobb mellékvölgyekben is mutatkozik ártéri hordalék. Azután ismerteti a m e d e n c e s z e r k e z e t é t. A szénmedencét ÉÉK—DDNy-i irányú törések sűrűn átjárják; más irányú törésrendszert a Sajó jobbpartjain nem észlelt. A vetődések ugrási magassága 1—2 mm-től 60 m-ig terjed. A vetődések többnyire lépcsőzetesek, máskor árkos süllyedések, vagy sasbércszerű kiemelkedések. Az egyes rögök igen kevéssé billentek ki vízszintes helyzetükből. A vetődések igen fontosak a bányáüzemre; legtöbbször ezekhez kell igazodnia. Röviden ismerteti ezután a terület morfológiáját; vázolja azt, hogy hogyan fejlődött ki a terület arculata a legrégebb időktől máig. Ezután áttér a s z e n e t t a r t a l m a z ó r é t e g e k részletesebb ismertetésére. A fővezérlő kövületek, amelyek a széntelepeket tartalmazó rétegek korát megállapítják, a következők:

Mytilus Haidingeri M. HOERN, amely Pereces vidékén az alsó telep fölött fordul elő, viszont Sajókazinczon a felső telep fölött jelentkezik, de itt gyéribben. A *Congeria Brardii* A. BR., amely valamennyi telep kíséretében fellép, de tömegesen, padot alkotólag az alsó telep fölött jelentkezik.

Cardium (Cerostoderma) arcella DUJ. és *Meretrix incrassata* SOW. főleg az alsó telep kíséretében vannak tömegesen. Az *Ostrea crassissima* LAM. és *longirostris* LAM. pedig a felsőbb telepeket kíséri ostrea-padok alakjában. A csigák közül a *Potamides (Clava) bidentatus* DEFR. (= a magyar szerzők *Cerithium lignitarum*-ja) és a *Neritina (Clithon) picta* FÉR. tömeges fellépése a középső telep kísérő rétegeire jellemző.

A *Melanopsis (Lyraea) Hantkeni* HOFM. főleg a felsőbb telepek kíséretében gyakori. Igaz, hogy bizonyos jellemző cerithiumok, nevezetesen a *Potamides (Tympanotomus) margaritacacus* BROCC. és a *P. (Granulolabium) plicatus* BRUG. hiányzanak a sajóvölgyi széntartalmú rétegekből, de a fauna összessége alapján kétségtelen, hogy ez a rétegcsoport semmiesetre sem a felső mediterrán (vindobonai) emelet úgynevezett grundi szintjébe helyezendő — mint ahogy azt eddig hitték, — hanem mélyebb szintbe, az akvitániái burdigaleni emeletbe tartoznak. Mint ilyenek, nagyjából egykorúak a Salgótarján vidéki széntelepes rétegekkel. Az erősen eltérő fácies viszonyok miatt azonban a két szénterület pontos párhuzamba állítása a jövő feladata.

A szóban lévő szénterületen helyenkint két, másutt három fejtségre érdemes széntelep van, amelyeket 122—80 m-es meddő rétegcsoportok választanak el egymástól. Az alsó telep 1·2— m vastag, a középső 1·2, s a felső szintén 1 m vastagság körül van. A szén gyengébb minőségű barnaszén, mivel fűtőértéke mintegy 3100—4000 kalória. Azonban tekintve igen nagy és egyenletes kiterjedésüket, csekély mértékű zavartságukat, a vízszintestől kevéssé eltérő lejtésüket, továbbá, hogy a felszín alatt többnyire nem nagy mélységben s aránylag nem nagy nehézséggel fejthetők, végül, hogy közel fekszenek néhány fontos fő forgalmi vonalhoz, ezeknek a széntelepeknek nagy nemzetgazdasági szerep jut. Előadó azt az óhaját fejezi ki, hogy tekintettel a nagy szénhiányra, kívánatos lenne a nagy kiterjedésű szénterület ezidőszert még érintetlen, de kétségkívül produktívusnak ígérkező részeinek mielőbbi feltárása és művelés alá való vétele.

Az előadáshoz PAPP KÁROLY dr. megjegyzéseket fűz, amennyiben kifejti, hogy a sajóvölgyi széntelepek kora még igen vitás. VITÁLIS ISTVÁN például tipikus kövületek alapján a felsőmediterránba sorozza a sajóvölgyi széntelepek nagy részét, ezért valószínű, hogy a sajóvölgyi telepek csak részben sorozhatók a felsőmediterránba.

Előadó a széntelepek korára nézve fenntartja állításait.

VI. számkülső 1918 június 5-én.

Elnök SZONTAGH TAMÁS dr. m. kir. udvari tanácsos.

1. BÁRÓ NOPCSA FERENC dr: *Leipsanosaurus* új genusz a gosai rétegekből. (Az előadás teljes szövege jelen füzet 261—265. oldalain olvasható.)

2. Ifjabb LÓCZY LAJOS dr.: Geológiai kutatásaim Nyugati-Szerbiában. (Az előadás teljes szövege a Földtani Közlöny 1918. évi 1—6. füzetének 1—13. oldalain olvasható.)

3. Dr. LIFFA AURÉL: Bemutatja dr. HLAWATSCH KÁROLY bécsi mineralógusnak egy ritka s hazánkban eddigelé ismeretlen ásványnak a *Grandidierit*-nek Helpán (Gömör megyében) való előfordulásáról szóló közleményét. Szerző ezen — A. LACROIX-tól Madagaskar déli részén előforduló pegmatitokban felfedezett — ásványt kvaregumók kíséretében a csillámpalában optikai úton határozta meg. Vizsgálatait ezzel nem fejezte be, amennyiben csak alkalomra vár, hogy azokat folytassa s a talált eredményekről részletesebben beszámolhasson. Az előadás szövege jelen füzet 266—267. oldalain.

4. TREITZ PÉTER: Kaolin-telep a Magas Tátra morénájában. A kőzetek elbomlásáról és elmállásáról március 20-án tartott előadásomban azt állítottam, hogy a kaolinosodás posztvulkanikus folyamat, mely mindig valamely tektonikai törésvonallal van kapcsolatban s arra a tektonikai vonalra nézve vezetőül szolgálhat.

A Magas-Tátra déli lejtőjén a morénában egy szanatórium alapozásának előmunkálatai alkalmával egy 1—3 m szélességű kaolin — telepet tártak fel, mely kelet — nyugat irányban húzódik keresztben a lejtő irányával. A kaolin-telepen a moréna anyagának minden rendű és nagyságú alkatrésze elbomlott; földes állományú tiszta fehér kaolinná vált az $\frac{1}{4}$ köbméter nagyságú kőtuskó éppen úgy, mint az 1 mm átmérőjű homokszemcse. Jellemző erre a kőzetbomlásra még az is, hogy a kaolin-telep mellett lévő még ép granit-tuskók muszkovit- és biotit-csillámot tartalmaznak, míg a kaolinban csak muszkovit-csillám van, a biotit elbomlott, elvesztette vastartalmát. A kaolin-telep fölött fakad a tátrai savanyú vízforrás; mely szintén a tektonikai törésvonal helyzetét jelzi. Nevezetes körülmény még az, hogy e helyen diluviális anyagok, a moréna anyaga kaolinosodott el, a kaolin alakulása tehát rövid idő alatt, a negyedkorban történt. A posztvulkanikus működésnek eszerint tehát nagyon késő időre is kiterjedhet a kőzeteket elbontó hatása.

A kaolin-telep helyzete végkép megdönti PENK tanár és követőinek teoriáját, akik a morénafalnak elbontott vagy ép állapotából következtettek a régebbi I. és későbbi II. eljegesedésnek anyagára. A kaolin végig megy alulról fölfelé a moréna egész anyagán; az alsó, vagyis az I. és a felső, vagyis a II. eljegesedésnek az anyaga is egyaránt el van kaolinosodva.

B) Választmányi ülések.

III. választmányi ülés 1918 március 20-án.

Az ülés a m. kir. Földtani Intézet előadótermében esti 7 órakor kezdődik.

Elnök: SZONTAGH TAMÁS dr. m. kir. udvari tanácsos.

Megjelentek: LÓCZY LAJOS dr. tiszteleti tag, KOVÁCS SEBESTÉNY ALADÁR, a Hidrológiai Szakosztály elnöke, PÁLFY MÓR dr. társulati másodelnök, KORMOS TIVADAR,

báró NOPCSA FERENC, PRINZ GYULA, SCHRÉTER ZOLTÁN, TREITZ PÉTER, VADÁSZ ELEMÉR választmányi tagok, PAPP KÁROLY elsőtitkár, BALLENEGGER RÓBERT másodtitkár.

1. Elnök az ülést megnyitván, üdvözli KORMOS TIVADAR választmányi tagot, aki a főváros nagy jutalmát kiváló munkássága elismeréséül elnyerte.

2. Ugyancsak üdvözli a közgyűlésen megválasztott három új választmányi tagot, báró NOPCSA FERENC, PRINZ GYULA és VADÁSZ ELEMÉR urakat, akik a mai ülésen mindannyian megjelentek, kétszeresen köszönti PRINZ GYULÁT, mint akit Ő cs. és ap. Királyi Felsője a pozsonyi tudomány-egyetem földrajzi tanszékére nyilvános rendes tanáruul nevezett ki.

3. Elsőtitkár jelenti, hogy az 1918 január 30-iki választmányi ülés óta:

I. Pártoló tagokul jelentkeztek:

1. Borsodi Szénbányák Részvénytársasága, Budapest. Ajánlja: az elnökség.
2. Első cs. k. Szab. Dunagőzhajózási-Társaság, Budapest. Ajánlja: az elnökség.
3. Bucsonyi Arama arany-, ezüst-, rézbányatársulat, Budapest.
4. Kőolajfinomító-Részvénytársaság, Budapest. Ajánlja: az elnökség.
5. Szamosvölgyi Vasút Igazgatósága, Dés. Ajánlja: az elnökség.
6. Aradi és Csanádi Egyesült Vasutak Igazgatósága, Arad. Ajánlja: az elnök.
7. Magyar királyi Főbányahivatal, Aknaszlatina. Ajánlja: az elnökség.
8. Pesti Magyar Kereskedelmi Bank Igazgatósága, Budapest. Ajánlja: az elnökség.
9. Zsolnay Vilmos-féle Keramikai Gyárak, Pécs. Ajánlja: az elnökség.
10. Cs. k. Szab. Kassa-Oderbergi Vasút Vezérigazgatósága, Budapest. Ajánlja: az elnökség.
11. Első cs. k. Szab. Dunagőzhajózási Társaság Bányai igazgatósága, Pécs. Ajánlja: az elnökség.
12. Nobel-Dynamit Részvénytársulat, Bécs. Ajánlja: az elnökség.
13. Rudai Tizenkét Apostol Aranybányatársulat, Brád. Ajánlja: az elnökség.

II. Rendes tagokul jelentkeztek:

1. Törökbecsei Ármentesítő és Belvízrendező Társulat Törökbecse. Ajánlja: a Hidrológiai Szakosztály.
2. FORGÓ ÁRPÁD társulati szakmérnök, Jászkisér. Ajánlja: a Hidrológiai Szakosztály.
3. GILLYÉN SÁNDOR királyi műszaki tanácsos, Komárom. Ajánlja: a Hidrológiai Szakosztály.
4. KÁJLINGER MIHÁLY m. k. udvari tanácsos, székesfőv. vízmű igazgató. Ajánlja: a Hidrológiai Szakosztály.
5. KISS ISTVÁN társulati szakaszmérnök, Módos (Torontál). Ajánlja: a Hidrológiai Szakosztály.
6. KRISTON FERENC igazgató főmérnök, Kisvárda. Ajánlja: a Hidrológiai Szakosztály.
7. FLEISCHMANN ANTAL építészvállalkozó, Budapest. Ajánlja: a Hidrológiai Szakosztály.
8. Dr. DELMÁR TIVADAR mérnök, Budapest. Ajánlja: a Hidrológiai Szakosztály.
9. Dr. RAKOVSKY GYÖRGY államtitkár, Budapest. Ajánlja: a Hidrológiai Szakosztály.

10. **SABRANSZKY JÁNOS** kir. folyami főmérnök, Zombor. Ajánlja: a Hidrológiai Szakosztály.

11. **NÁDAY LAJOS** tart. vadászhadnagy, Budapest. Ajánlja: a Barlangkutató Szakosztály.

12. **XÁNTUS JÁNOS** leánygimnáziumi tanár, Kolozsvár. Ajánlja: **FERENCZI J.** dr. r. tag.

13. **MEGA SAMU** bányatisztviselő, Iglórosztoka-Merény. Ajánlja: **PAPP KÁROLY** r. tag.

14. **RAJTUCH ILONA** egyetemi hallgató, Budapest. Ajánlja: **PAPP KÁROLY** r. tag.

15. **ZSILINSZKY GÁBOR** dr. gyárigazgató, Bécs. Ajánlja: **PAPP KÁROLY** r. tag.

A választmány a felsorolt 13 társulatot pártoló tagokul, a 15 egyént pedig rendes tagokul megválasztja.

4. Elnök jelenti, hogy a választmány a mai ülésen az Alapszabályok 21. §-a szerint pénztárost választ. A szavazás megejtetvén, a választmány pénztárnoknak egyhangúlag **ASCHER ANTAL** műegyetemi kvesztor urat választja meg.

5. Elnök jelenti, hogy a **SZABÓ JÓZSEF**-emlékalap kamataiból a februáriusi közgyűlés 400 koronás díjat tűzött ki geológiai pályamunkák elősegítésére. Kéri a választmány tagjait, hogy a pályatételt kitűzni szíveskedjenek.

KORMOS TIVADAR választmányi tag szabadon választandó témát javasol, **PÁLFY MÓR** másodelnök ellenben a Szentendrei andezit-hegység feldolgozását ajánlja. A terminust június 1-i határidőre javasolja kitűzni.

Többek hozzászólása után a választmány a következő pályázatot hirdeti

Nyílt pályázat a földtanból.

A Magyarhoni Földtani Társulat 1918 februáriusi közgyűlésének határozatából a társulat választmánya pályázatot hirdet a földtan köréből. A pályamunka lehetőleg Budapest környékének egyik kisebb területegységét választva kutatásai teréül. A munka lehet közzetani, sztratigrafiai, tektonikai, avagy paleontológiai természetű, illetőleg ezeknek együttes irányú feldolgozása is; a főkéllék azonban bármily irányú tudománykörben is az önálló megfigyeléseken szerzett kutatásokon alapuló kidolgozás. A pályázók részletes tervet nyújtsanak be, amelyből tisztán kivehető legyen a munka minősége. Tudassák a kutatásokra fordítandó idő nagyságát, s elkészítendő munkájuk időpontját, amikor a kéziratot beszolgáltatják. A tervezetek beadásának határideje 1918 június hónap 1-je. Jutalma a Szentmiklósi **SZABÓ JÓZSEF** alapból 400 korona. Kérjük tehát ama tisztelt tagtársainkat akik eme jutalomdíjra pályázni kívánnak, hogy tervezeteiket a Magyarhoni Földtani Társulat titkárságának (Budapest, VII., Stefánia-út 14) 1918 június hónap 1-ig beküldeni szíveskedjenek.

Egyéb tárgy híján Elnök az ülést esti 8 órakor berekeszti.

IV. választmányi ülés 1918 április 10-én.

Az ülés a m. k. Földtani Intézet üléstermékben esti 7½ órakor kezdődik.

Elnök: **SCHAFARZIK FERENC** dr. műegyetemi tanár, tiszteleti tag.

Megjelentek: **ILOSVAY LAJOS**, **LÓCZY LAJOS** tiszteleti tagok, **KORMOS TIVADAR**, **NOPCSA FERENC** báró, **SCHRÉTER ZOLTÁN** dr., **VADÁSZ ELEMÉR** dr. választmányi tagok, **PAPP KÁROLY** dr. elsőtitkár és **ASCHER ANTAL** pénztáros.

Elnök bejelenti, hogy **SZONTAGH TAMÁS** dr. társulati elnök és **PÁLFY MÓR** dr. társulati másodelnök urak akadályoztatásuk miatt a mai ülésen meg nem jelenhetnek.

A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri **KORMOS TIVADAR dr.** és **SCHRÉTER ZOLTÁN dr.** választmányi tagokat.

Üdvözlí **ZSIGMONDY ÁRPÁD** tagtárs urat, akit az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület 1918 április 7-én tartott rendkívüli közgyűlésén elnökül választott.

Elsőtítkár jelenti, hogy az 1918 márc. 20-iki választmányi ülés óta :

I. Pártoló tagokul jelentkeztek:

1. Ganz-féle Villamossági Részvénytársaság, Buda pest. Ajánlja: az elnökség
2. Rimamurány Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság, Buda pest. Ajánlja az elnökség.
3. Első Magyar Általános Biztosító Társaság, Buda pest. Ajánlja: az elnökség
4. Magyar királyi Bányaigazgatóság, Nagybánya. Ajánlja: **VERESS JÓZSEF r. t.**

II. Örökítő tagokul jelentkeztek:

5. **VID GÁBOR** szentbenedekrendi főiskolai tanár, Pannonhalma. Ajánlja: a titkár.

III. Rendes tagokul jelentkeztek:

6. Veresvizi m. k. Bányaüzemvezetőség, Nagybánya. Ajánlja: **VERESS JÓZSEF** m. kir. főbányatanácsos.
7. Kereszthegyí m. k. Bányaüzemvezetőség, Nagybánya. Ajánlja: **VERESS JÓZSEF** m. kir. főbányatanácsos.
8. M. kir. Bánya- és Kohóhivatal, Óradna. Ajánlja: **VERESS JÓZSEF** m. kir. főbányatanácsos.
9. M. kir. Bányahivatal. Ajánlja: **VERESS JÓZSEF** m. kir. főbányatanácsos.
10. Erdőbényei **NÉMETH ÁGNES** bölesészethallgató, Buda pest. Ajánlja: **PAPP KÁROLY I.** titkár.
11. **SELAGIÁN VAZUL** egyetemi őslénytani gyakornok, Buda pest. Ajánlja: **PAPP KÁROLY I.** titkár.

A felsoroltakat a választmány pártoló, örökítő, illetőleg rendes tagokká választja.

Elhunyt **SZLOTA JENŐ** egyetemi gyakornok, aki mint **LŐRENTHEY IMRE** paleontológus tanítványa szép reményekkel indult útjának, azonban a sors fiatalon, 26 éves korában elragadta tőlünk. Rövid tudományos foglalkozás után követte a halálba mesterét. Szomorú tudomásul szolgál.

1. Dr. **SZONTAGH TAMÁS** elnök úr a mai ülésen akadályoztatása miatt meg nem jelenhetvén, a választmánynak tudtul adja, hogy a társulatnak még fönnálló adósságát a hadikölesönök után, számszerint 4000 koronát az Osztrák Magyar Banknak letörlesztette, úgy hogy jelenleg a társulatnak semminemű adóssága nincs.

Örvendetes tudomásul szolgál.

2. Pénztáros kérí, hogy milyen értékpaapirokat vásároljon az alapítványokból befolyt összegből.

Elsőtítkár javasolja, hogy a társulat régi hagyományait követve, koronajáradékot vásároljon a pénztáros.

SCHAFARZIK FERENC hadikölesönök vásárlását ajánlja.

PAPP KÁROLY elsőtítkár kifejtí, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat az utóbbi években örökítő tagsági díjakban számos hadikölesönkötvényt kapott, amelletí 10,000 korona értékű kötvényt vásárolt is, úgyhogy jelenleg az anyatársulati alapítöke 60,000

koronányi összegből körülbelül 15,000 korona hadikölcsönbe van fektetve. Ez elég áldozat egy kis társulattól. Ezért a társulat alaptőkéjének gyarapítására mint biztosabb értékpapírt, inkább a korona-járadékot ajánlja.

ILOSVAY LAJOS és **SCHAFARZIK FERENC** a hadikölcsönök további vásárlását ajánlja. A választmány e kérdésben nem dönt, hanem felkéri **SZONTAGH TAMÁS** elnököt, hogy pénzügyi körökben érdeklődjék e kérdés iránt, s javaslatát egy későbbi választmányi ülésnek terjessze elő.

Egyéb tárgy híján Elnök az ülést esti 8 órakor berekeszti.

V. választmányi ülés 1918 május 3-án.

Az ülés a m. kir. Földtani Intézet üléstermében d. u. 7 órakor kezdődik.

Elnök: Dr. **SZONTAGH TAMÁS** m. kir. udvari tanácsos.

Megjelentek: **ILOSVAY LAJOS**, **LÓCZY LAJOS**, **SCHAFARZIK FERENC** tiszteleti tagok, **KADIC OTTOKÁR**, **LIFFA AURÉL**, báró **NOPCSA FERENC**, **SCHRÉTER ZOLTÁN**, **VADÁSZ ELEMÉR** választmányi tagok, **PÁLFY MÓR** másodelnök, **PAPP KÁROLY** elsőtitkár, **BALLENEGGER RÓBERT** másodtitkár, **ASCHER ANTAL** pénztáros.

Elnök az ülést megnyitván, üdvözli Dr. **LIFFA AURÉL** választmányi tagot, aki csaknem 4 éves katonai szolgálata után körünkben a mai napon megjelent, s mint százados a geológusi karnak a hadseregben is dísz- és tekintélyt szerzett. Dr. **LIFFA** vál. tag megköszöni az üdvözlést. Elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Dr. **LIFFA AURÉL** és Dr. **VADÁSZ ELEMÉR** választmányi tag urakat.

Elsőtitkár jelenti, hogy az 1918 április 10-iki választmányi ülés óta:

I. Pártoló tagokul jelentkeztek:

1. Magyar Országos Központi Takarékpénztár, Budapest. Ajánlja: Dr. **PÁLFY MÓR** másodelnök.

2. Dr. **LIPTÁK** és **TÁRSA** Építési és Vasipari Részvénytársaság, Pestszentlőrinc. Ajánlja: **PAPP KÁROLY** elsőtitkár.

II. Örökítő tagul jelentkezett:

3. **STANCIU VIKTOR** polgári iskolai igazgató, Arad. Ajánlja: **VADÁSZ ELEMÉR** v. tag.

III. Rendes tagokul jelentkeztek:

4. Borsodi Bányatársulat, Rudabánya. Ajánlja: Dr. **LIFFA AURÉL** v. tag.

5. **KÁLLAI GÉZA** okl. bánya- és közgazdasági mérnök, bányaigazgató, Rudabánya. Ajánlja: Dr. **LIFFA AURÉL** v. tag.

6. **VERESS JÓZSEF** egyetemi tisztviselő, Rákosesaba. Ajánlja: a Barlangkutató Szakosztály.

7. **IMRE VILMA** bölcsészethallgató, Karánsebes. Ajánlja: Dr. **MAURITZ BÉLA** vál. tag.

8. **JORDÁN GIZELLA** bölcsészethallgató, Budapest. Ajánlja: Dr. **MAURITZ BÉLA** vál. tag.

9. **KARVAS ETEKKA** bölcsészethallgató, Budapest. Ajánlja: Dr. **MAURITZ BÉLA** vál. tag.

10. RISSÁNYI JÓZSEF bölcészethallgató, Besztercebánya. Ajánlja : Dr. MAURITZ BÉLA vál. tag.

11. PUHR RÓZSA bölcészethallgató, Buda pest. Ajánlja : Dr. MAURITZ BÉLA vál. tag.

12. SOMOGYI SAROLTA bölcészethallgató, Buda pest. Ajánlja : Dr. MAURITZ BÉLA vál. tag.

13. SZONGOTT ILONA bölcészethallgató, Buda pest. Ajánlja : Dr. MAURITZ BÉLA vál. tag.

14. WIENER SAROLTA bölcészethallgató, Buda pest. Ajánlja : Dr. MAURITZ BÉLA vál. tag.

15. ZSDÁNSZKY LÁSZLÓ bölcészethallgató főhadnagy, Nagyvárad. Ajánlja Dr. MAURITZ BÉLA vál. tag.

16. SOLTÉSZ NAGY LAJOS társulati igazgató főmérnök, Tass, Pest m. Ajánlja : a Hidrológiai Szakosztály.

A felsoroltakat a választmány a Társulat pártoló, örökítő, illetőleg rendes tagjai sorába választja.

Kilépését jelentette Dr. SZOMBATHY KÁLMÁN nemzeti muzeumi segédőr.

Tudomásul szolgál.

Elsőtitkár jelenti, hogy az idei évben megindított taggyűjtési akció 40 pártoló, 15 örökítő és 69 rendes taggal gyarapította tagjaink számát.

Örvendetes tudomásul szolgál.

Elnök jelenti, hogy 1918 március 23 iki kelettel ILOSVAY LAJOS és SCHAFARZIK FERENC tiszteleti tag urak beadványt intéztek hozzá oly értelemben, hogy a VIII-ik hadikölcsönből a Társulat 9000 koronát jegyezzen. Elnök kéri a Társulat választmányi tagjait, hogy a kérdéshez hozzászólni szíveskedjenek.

PAPP KÁBOLY elsőtitkár azt javasolja, hogy jelenlegi készpénzünket, amely az adósságok letörlesztése után 12,000 korona körül van, s ez mind az alap tőkét illeti, felerészben koronajáradék, s felerészben hadikölcsön papírok vásárlására fordítsuk. Hogy a jövőben minden vagyonunkat hadikölcsönbe fektessük, ezzel szemben újból aggodalmát fejezi ki.

ILOSVAY LAJOS tiszteleti tag nem látja megokoltnak ezt az aggodalmat mert hiszen a Természettudományi Társulat is nagy összegeket fektetett hadikölcsönbe, s ezt nem kisebb államférfiak javasolták, mint WEKERLE és TELESZKY miniszterek. Azonban nem akarja a Földtani Társulatot semmiképp sem korlátozni pénzügyi dolgaiban, s azért javasolja, hogy várjuk meg a Községi Kötvények kibocsátását; erről majd informálódik, s ha előnyös pénzügyi üzletnek bizonyul, a választmánynak erről jelentést fog tenni.

Elnök megköszöni ILOSVAY LAJOS tiszteleti tag úrnak szíves fáradozását és kéri őt, hogy a szóbanforgó ügyről társulatunkat annak idején tájékoztatni szíveskedjék. Egyelőre 12,000 koronát kitevő készpénzünket takarékkönyvben őrizzük alap tőkénk javára, míglen a tőke gyümölcsöztetéséről a választmány dönteni fog.

Bárá NOPCSA FERENC vál. tag javasolja, hogy a Társulat jelentse be papírszükségletét gróf TELEKI PÁL úrnál, az Országos Hadigondozó Hivatal elnökénél, aki a hadügyminisztérium révén esetleg nemcsak papírost, hanem ólmot is szerez a Társulatnak. Titkár jelenti, hogy a papírszükségletünk ügyében már lépést tettünk a Kereskedelmiügyi Miniszter úrnál, de azért kérjük gróf TELEKI úrnak is a szíves támogatását.

Egyéb tárgy híján Elnök az ülést esti 8 óra kor bekezeszti.

Jegyezte PAPP KÁROLY dr. elsőtitkár.

Kelt Buda pesten, 1918 május 8-án.

VI. választmányi ülés 1918 június 5-én.

Az ülés a m. k. földtani intézet előadó termében d. u. 7 órakor kezdődik.

Elnök: Dr. SZONTAGH TAMÁS m. kir. udvari tanácsos.

Megjelentek: ILOSVAY LAJOS dr. tiszteleti tag, BÖCKH HUGÓ dr., LIFFA AURÉL dr., MAURITZ BÉLA dr., PRINZ GYULA dr., TREITZ PÉTER, VADÁSZ ELEMÉR dr. vál. tagok, PÁLFY MÓR másodelnök, PAPP KÁROLY titkár.

Jegyzőkönyv hitelesítők: LIFFA AURÉL dr. és TREITZ PÉTER.

1. Új tagok bejelentése :

I. Pártoló tagokul jelentkeztek:

1. Magyar Általános Hitelbank Igazgatósága, Budapest, 50 éves fennállása alkalmából. Ajánlja: az elnökség.
2. Újlaki Téglá- és Mészégető Részvény-Társaság, Budapest. Ajánlja: az elnökség

II. Rendes tagokul jelentkeztek:

3. KISZELY KÁROLY ev. gimnáziumi tanár, Besztercebánya. Ajánlja: PAPP KÁROLY elsőtitkár.

4. KELLNER BÉLA királyi mérnök, Vashegy, a cs. kir. bányafelügyelőség II. csoportjának helyettes vezetője. Ajánlja: Dr. LIFFA AURÉL vál. tag.

5. PETHE LAJOS m. kir. bánya és kohómérnök Felsőbánya, a cs. kir. bányafelügyelőség II. csoportjának vezetője, Budapest. Ajánlja: Dr. LIFFA AURÉL vál. tag.

6. KIKINDAI GYULA műszaki főtanácsos, Budapest. Ajánlja: BOGDÁNFY ÖDÖN min. oszt. tanácsos

A felsoroltakat a választmány pártoló, illetőleg rendes tagokul választja.

2. A SZABÓ-émlék alapkamataiból kitűzött 400 koronás pályázatra a kitűzött határidőig 2 nyílt pályázat érkezett, ú. m.:

1. FERENCZI ISTVÁN tervezete a Szentendrei hegységről,

2. SELAGIAN VAZUL munkája a pilisszentiváni barnaszénterület eocénrétegeiről.

A bizottsági jelentést Dr. PÁLFY MÓR másodelnök terjeszti elő. A bizottság dr. PÁLFY MÓR elnöklete alatt MAURITZ BÉLA és VOGL VIKTOR tagokkal 1918 június 3-án ülést tartott, s itt a munkákat beható tárgyalás alá véve, kiemeli SELAGIAN VAZUL érdemes értekezését, amely a Buda-vidéki eocénről való ismereteinket gazdag anyaggal bővítette; a pályadíjat mégis FERENCZI ISTVÁNNak javasolja.

A választmány ezekután a 400 koronás pályadíjjal FERENCZI ISTVÁNT bízva meg Szentendre vidékének petrográfiai ismertetésével, amely célra a megbízólevél átadásakor 300 koronát utal kisa munka benyújtásakor adja át a hiányzó 100 koronát.

3. VADÁSZ ELEMÉR vál. tag 1918 május 15-iki kelettel beadványt intézett a választmányhoz a földtan intenzívebb tanítása ügyében.

Az elhangzott indítványt ILOSVAY LAJOS tiszteleti tag mindenben helyesli; a Társulat helyesen cselekszik, ha ilyen értelmű felterjesztéssel éla vallás. és közoktatásügyi miniszter úrhoz. Megjegyzi azonban, hogy a geológia tanítását középiskoláinkban csak törvénnyel lehet megváltoztatni s csak eme törvényhozási megváltoztatás után lehet szó a tanárképzés kiegészítéséről. PÁLFY MÓR másodelnök szintén helyesli a felterjesztést

MAURITZ BÉLA választmányi tag nem oszthatja a beadvány ama tartalmát, hogy a mineralógia túlteng a tanárképzésben, hiszen a tanárvizsgáló bizottságban eddigelé a geológusok voltak túlsúlyban, s jelenleg is geológus tanárok vannak többségben.

PRINZ GYULA kiegészítő indítványt tesz oly értelemben, hogy a felterjesztésbe a polgári iskolák is bevéteessenek (Erzsébet-nőiskola, pedagógium), a hol legalább a kémia, ásványtan s földtan szétválasztassanak

4. Gróf TELEKI PÁL, az Országos Hadigondozó Hivatal elnöke 1918 május 23-iki kelettel átiratot intéz a Magyarhoni Földtani Társulathoz a jövő évi papirszükséglet olcsóbb megszerzése ügyében.

ILOSVAY LAJOS azt az örvendetes hírt közli, hogy az Osztrák-Magyar papírgyárak legutóbb 40%-kal ejtették a papir árát.

A választmány olykép határoz, hogy a Földtani Társulat lehetőleg óvja meg önállóságát s közvetlen a kereskedelemügyi miniszter úrhoz forduljon a papir megszerzése ügyében.

Papirszükségletünk 30 ívhez 1200 példányban 36,000 ív elsőrendű papíros. Alak: 73—109 cm. Súlya: 75 kiló ezer ívenként. Minőség: famentes simított nyomó.

5. A Franklin-nomda újabb áremelést jelent be. Eddigi emelései:

1. 1915 december 14-én 30%.
2. 1916 november 8-án 30%.
3. 1917 január 1-én 40%.
4. 1917 szeptember 15-én 25%
5. 1918 március 15-én 25%
6. 1918 június 1-én 15%.

Ezzel kapcsolatban a Franklin-Társulat 48 tisztviselője tudatja, hogy együttes fizetésük annyit tesz ki, mint a két igazgató fizetése, s hogy az igazgatóság elzárkózik a tisztviselők fizetésjavítása elől. A tisztviselők 100%-os fizetésemelést kérnek s míg ezt meg nem kapják, sztrájkba lépnek.

A választmány mindezt tudomásul veszi, óhajtva hogy a sztrájk mielőbb megszűnjön.

6. Elsőtítkár jelenti, hogy a társulati kiadványok rendezését KEMÉNY GÁBOR szolgálával megkezdette. Ha a szolgál az áthurcolkodás után szükségessé vált rendezést befejezi, némi jutalomdíjra tarthat igényt a vegyes kiadásokból. Ezt az egyszersmindenkorra szóló rendkívüli munkadíjat 150 koronában kéri megállapítani. A választmány a kiadványok átrendezése céljából KEMÉNY GÁBOR szolgának 150 koronát szavaz meg a vegyes kiadásokból.

7. Pénztárnok kérdi, hogy az alaptőke 12,000 koronát kitevő készpénzén milyen papirokat vásároljon.

ILOSVAY LAJOS dr. tiszteleti tag ajánlja a Belvárosi Takarékpénztár 4½%-os kötvényeit, amiket 96 koronás árfolyamon szerezhethetünk meg.

PAPP KÁROLY ajánlja tovább is a 4%-os koronajáradékot.

SZONTAGH TAMÁS elnök javasolja, hogy pénzünket a VIII-ik hadikölcsönbe fektessük, amely nemsokára kibocsátásra kerül. Többek hozzászólása után a választmány olykép határoz, hogy az alaptőke meglevő készpénzét hadikölcsönökbe fekteti.

8. Elsőtítkár jelenti, hogy az idén megindított taggyűjtési mozgalom 42 pártoló, 15 örökítő és 73 rendes taggal, összesen 130 taggal gyarapította tagjaink számát, úgy hogy a Földtani Közlönyt az 1918. évben már 1200 példányban kell nyomatnunk. Örvendetes tudomásul szolgál.

Több tárgy híján, Elnök kellemes nyaralást kívánva a választmányi tagoknak, az ülést esti 8 óra kor berekeszti

Kelt Budapesten 1918 június 5-én.

Jegyezte PAPP KÁROLY dr. elsőtítkár.